

2. Shipman V. An Experiment with Philosophy for Children in Newark and Prompton Lakes. N.J. Unpublished Manuscript. 1978.

Чаплінська О.В.

*Житомирський державний університет
імені Івана Франка
кандидат філософських наук
завідувач кафедри філософії та політології
м. Житомир, Україна*

ПИСЬМО У ФІЛОСОФІЇ Р. БАРТА

Французька філософія другої половини ХХ ст. фокусується на пізнанні літературної «машини». Аналіз мистецтва з позицій структуралістського проекту детермінував вимогу надати літературній практиці іншого епістемологічного статусу. У зв'язку з цим Ролан Барт зауважив, що в тогочасних уявленнях «про літературний твір, котрий вже як феномен дійсності своїм існуванням завдячує мові, відбулись (або відбуваються) певні зміни» [1]. На його думку, зміни стали можливі завдяки не стільки внутрішньому оновленню лінгвістики, антропології та психоаналізу, а радше їх зустрічі на рівні об'єкта. Водночас доцільно звернути увагу й на те, що вимога перегляду статусу літературної практики «поміж рядками прочитується» у філософії М. Гайдеггера і Ж.-П. Сартра. Насамперед йдеться про гайдеггерівське визначення мови як тотальності, мови як сказання й показу. Як наслідок, суттєво змістились акценти із розуміння її як «засобу вираження і осягнення» на розуміння її як оселі буття, німецький філософ резюмував, що не ми говоримо мовою, а вона нами. Також варто враховувати ідеї Ж.-П. Сартра про «твір як об'єктивацію особистості» та заангажованість літератури. Поглиблюючи сартрівське положення про глибинний зв'язок літератури й соціально-історичної дійсності, Р. Барт вважав, що остання не тільки функціонує на рівні ідей, але й проникає значно глибше.

Дослідження письма у філософії другої половини ХХ ст. зумовило поширення принципово нової світоглядної настанови. З одного боку, за письмом зберігається розуміння його як найважливішої інформаційної технології, котра забезпечує асинхронну комунікацію, з іншого, – воно онтологізується, адже світ, його буття трактуються крізь призму письма, що містить у собі певні коди, а також із позиції, що все має природу аналогічну текстуальній. У всіх без винятку сферах життєдіяльності продукується величезна кількість писань, а література – об'єктивне пояснення бажати писати.

Як вважає Ю. Крістева, продуктивність праць Р. Барта ґрунтується на тому, що цілісне визначення письма досягається в єдності зі здобутками наук про мову, історією й психоаналізом. У праці «Нульовий градус письма» він зробив першу спробу осмислити письмо, в наступних своїх розвідках продовжив аналізувати його різними способами. Поряд із такими формами літератури, як мова й стиль, Р. Барт звертає увагу на «третій вимір» літературної форми. На

його думку, письмо виникає «під тиском історії», залежить від «економічних структур», світогляду й свідомості, соціально-політичних та ідеологічних чинників. Між мовою (сукупність комбінаторних можливостей, що поділяються носіями мови певної епохи) і стилем (особистим словником суб'єкта, його преференційною рамкою, «біологічною» або «біографічною») з'являється «écriture», або письмо. Цим терміном позначається «діалектичний процес посередництва між цими крайніми точками внутрішнього та зовнішнього, щоб у кінцевому підсумку створити “форму, що розглядається як людська інтенція (намір)”» [2, с. 33].

У бартівському тлумаченні письма Ю. Крістева влучно звертає увагу на певні смислові навантаження: «Письмо, навпаки, завжди має своє коріння в тому, що стоїть по той бік мови, воно розвивається, як *зародок*, а не як *лінія*, виявляє сутність і погрозу якоїсь таємниці, письмо – це *контркомунікація*, воно лякає. В усякому письмі можна виявити двозначність об'єкта, що є водночас і мовою, і примусом; у письмі є «обставина», чужа мові, письму властивий аспект інтенції, що вже не належить мові. Цей аспект цілком може бути пристрасною мови, як-от у літературному письмі, але може бути й загрозою покарання, як у політичному письмі... в літературному письмі *єдність знаків неперервно зачарована зонами інфра- та ультрамови*» [3, с. 26]. Відтак, окреслені Р. Бартом парадигмальні ідеї письма стали продуктивною спонукою для праць Ж. Лакана, Ж. Дерріди, Ю. Крістевої, У. Еко та інших.

Література:

1. Барт Р. Від Твору до Тексту. [Електронний ресурс]. Сайт «Незалежний культурологічний часопис “І”». 1990. Число 4. Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n4texts/bart.htm>. Назва з екрана.
2. Енциклопедія постмодернізму. Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи». 2003. 503 с.
3. Крістева Ю. Полілог. Пер з фр. П. Таращука. Київ: Юніверс. 2004. 480 с.

Шаповал В.М.

*Харківський національний університет внутрішніх справ
доктор філософських наук, професор
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
м. Харків, Україна*

СУСПІЛЬСТВО МАСОВОГО СПОЖИВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Теза 1. Інформація необхідна будь-якій живій істоті для того, щоб адаптуватися до умов безпосередньо природного оточення, вижити та продовжити свій рід.